

Ortakların Kooperatifçilik Bilgi Düzeyi ve Kooperatif-Ortak İlişkilerinin İncelenmesi: Edirne İli Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ve Sulama Kooperatifi Örneği

Osman Doğan BULUT ^{1*}

¹ Iğdır Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Iğdır

*Sorumlu Yazar (Corresponding author): dgnblt@gmail.com

Özet

Tarımsal kooperatifler, tarım sektöründe önemli bir rol oynayan ve ortaklarına birçok avantaj sunan örgütsel yapılardır. Tarım sektörünün kalkınması ve özellikle küçük üreticilerin varlığını sürdürebilmesi açısından tarımsal kooperatifçilik önemli bir konuma sahiptir. Bu çalışmada Edirne ilinde bulunan Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ve Sulama Kooperatifi ortaklarının sosyo-ekonomik özellikleri, örgütlenme bilgi düzeyi ve kooperatif ile ortakları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda kooperatif ortakları ile yüz yüze görüşmeye dayalı 165 anket yapılmıştır. Bulgular; çiftçilerin çoğunlukla orta yaş ve ilköğretim düzeyinde olduğu, kooperatiflere üyelik nedenlerinin ekonomik faydalar (tarımsal desteklerden yararlanma, ürün pazarlama, uygun maliyetle üretim girdisi temini) etrafında şekillendiğini göstermiştir. En önemli sorunlar; bilgi eksikliği, önder çiftçi eksikliği ve üreticiler arası güvensizlik olarak belirlenmiştir. Çözüm önerileri arasında, liyakat sahibi yöneticilerin seçilmesi, güven ortamının sağlanması ve denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi öne çıkmıştır. Bunun yanında, çiftçiler tarafından en çok bilinen kooperatifçilik ilkesi "Gönüllülük ve herkese açıklık" iken, en az bilinen kooperatifçilik ilkesi "Eğitim, öğretim ve bilgilendirme" olduğu saptanmıştır. Türkiye'deki tarımsal kooperatiflerin sürdürülebilirliğini artırmak için eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının yoğunlaştırılması son derece önem arz etmektedir. Araştırma bulguları; Türkiye'deki tarımsal kooperatiflerin yapasal ve işlevsel sorunlarını ele alan gelecekteki çalışmalara rehberlik edebilir.

Araştırma Makalesi

Makale Tarihiçesi

Geliş Tarihi :03.11.2024
Kabul Tarihi :20.12.2024

Anahtar Kelimeler

Edirne
tarımsal kooperatifçilik
sosyo-ekonomik özellikler
örgütlenme bilgi düzeyi
kooperatif-ortak ilişkisi

Examining the Level of Knowledge of Partners on Cooperatives and Cooperative-Partner Relations: The Case of Edirne Province Agricultural Development Cooperative and Irrigation Cooperative

Abstract

Agricultural cooperatives are organizational structures that play an important role in the agricultural sector and offer many advantages to their members. Agricultural cooperatives have an important position in terms of the development of the agricultural sector and especially the survival of small producers. This study aims to examine the socio-economic characteristics, organizational knowledge level and the relationship between the cooperative and its members of the Agricultural Development Cooperative and Irrigation Cooperative in Edirne province. For this purpose, 165 surveys based on face-to-face interviews were conducted with cooperative members. The findings show that; the farmers are mostly middle-aged and primary school level, and the reasons for membership in cooperatives are shaped around economic benefits (benefiting from agricultural supports, product marketing, and supply of production input at affordable costs). The most important problems were determined as; lack of information, lack of leading farmers and distrust among producers. Among the solution suggestions, the selection of competent managers, provision of an environment of trust and strengthening of control mechanisms stand out. In addition, while the most widely known cooperative principle by farmers is "Voluntariness and openness to everyone", the least widely known cooperative principle is "Education, training and information". It is extremely important to intensify training and information activities to increase the sustainability of agricultural cooperatives in Turkey. Research findings can guide future studies addressing the structural and functional problems of agricultural cooperatives in Turkey.

Research Article

Article History

Received :03.11.2024
Accepted :20.12.2024

Keywords

Edirne
agricultural cooperatives
socio-economic characteristics
organization knowledge level
cooperative-partner relationship

1. Giriş

Tarımsal üretimin artırılması, kaliteli ürün elde edilmesi ve tarımla uğraşan kesimin yaşam standartlarının yükseltilmesi, etkili bir üretici örgütlenmesinin sağlanmasıyla mümkün olabilmektedir. Türk tarım sektörü, tarımsal ürün çeşitliliği ve işletme yapısının özellikleri nedeniyle, özellikle küçük ölçekli tarım işletmelerinin büyük sanayi firmaları karşısında örgütlenme gerekliliğini ortaya koymaktadır. Gelişmiş ülkelerdeki tarım sektörüne bakıldığında, tarımsal ürünlerin pazarlanmasında üretici örgütlerinin önemli bir role sahip olduğu görülmektedir. Bu örgütlenme, tarımsal üreticilere hem pazarlık gücü kazandırmakta hem de ürünlerin daha etkin bir şekilde değerlendirilmesine olanak tanımaktadır.

Türk tarımında stratejik bir öneme sahip olan hayvancılık sektörünün geliştirilmesi, üreticilerin etkin bir şekilde örgütlenmesi ve bu örgütlerin sürdürülebilir bir şekilde işleyişi ile doğrudan ilişkilidir. Türkiye'deki hayvancılık sektöründe üretici örgütlenmesi; yetiştirici birlikleri, üretici birlikleri, tarımsal amaçlı kooperatifler ve bu yapıların çatısı altında faaliyet gösteren üst kuruluşlardan oluşmaktadır (Karakaya ve Kızıloğlu, 2014; Paksoy ve Bulut, 2020). Bu yapıların etkinliği, yalnızca üreticilerin ekonomik durumunu iyileştirmekle kalmamakta, aynı zamanda tarımsal üretimde kalite ve verimliliği artırarak ülke ekonomisine de katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda, tarımsal üretici örgütlenmelerinin desteklenmesi ve uluslararası standartlara uygun bir şekilde geliştirilmesi kritik bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tarımsal amaçlı kooperatifler çiftçilerin bir araya gelerek ortaklaşa hareket etmelerini sağlayan organizasyon yapısıdır. Kooperatifler; ortaklarının ekonomik, sosyal ve teknik ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Kooperatifleşme ile çiftçiler güçlerini birleştirerek daha geniş pazarlara erişebilmekte, maliyetlerini düşürebilmekte ve bu sayede gelirlerinin artmasını sağlayabilmektedir.

Literatürde tarımsal kooperatifler ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde; Semerci

(2015) tarımsal kooperatiflerin kırsal kesimin refahını seviyesini iyileştirdiğini, Kılıç ve Aydoğan (2022) tarımsal kooperatiflerin çiftçilerin sosyal refahını artırdığını, Özüdoğru (2010) tarımsal kooperatiflerin çiftçilerin pazarlama gücünü artırdığını, Reyhan ve Satır Reyhan (2017) tarımsal kooperatiflerin sürdürülebilir tarımı desteklediğini ve Köse (2022) tarımsal kooperatiflerin kırsal kalkınmayı olumlu yönde etkilediğini belirlemişlerdir. Yapılan çalışmalar tarım sektörün de tarımsal kooperatiflerin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Kooperatiflerin güçlendirilmesi için yapılacak çalışmalar bizzat kooperatif ortakları ile ilgili olmalıdır. Çünkü kooperatifler bir araya gelen insanların kendi kendilerine yardım etmeleri prensibine göre çalışırlar. Kooperatif ortakları tarımsal uygulamalarda ne kadar güçlü olursa ve kooperatife ne kadar fazla sahip çıkarsa kooperatifler o kadar güçlenecektir. Kooperatif ortaklarından beklenen bu durum ortakların kooperatifçilik bilinç düzeyi ve kooperatiflerine olan bağlılıkları ile paralellik göstermektedir. Bu nedenle ortakların kooperatifçilik bilinç düzeyini ve kooperatif yönetimine katılmadaki etkinliklerinin araştırılıp mevcut durumun ortaya koyulması kooperatif yöneticilerine ve tarım politikaları karar vericilerine yol gösterecektir (Everest, 2015). Güçlü kooperatifleşme, kooperatif bilinci yüksek ortakların kooperatiflerini sahiplendiği, kooperatifteki rolünün ve katılım düzeyinin arttığı ölçüde mümkün olacaktır (Albayram Doğan, 2019). Bu nedenle kooperatif ortaklarının sosyo-ekonomik profili ve örgütlenme bilinç düzeyinin incelenmesi tarımsal kooperatifçiliğin geleceği açısından önem taşımaktadır.

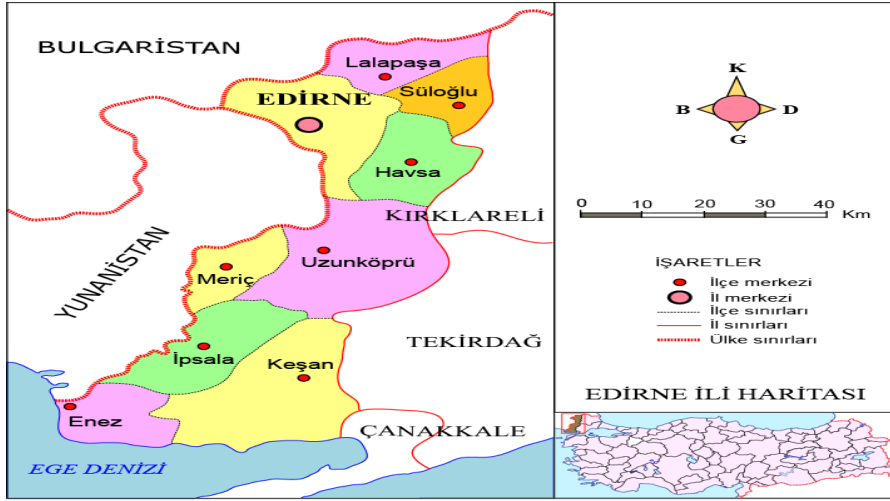
Yapılan bu çalışmada; kooperatif ortağı olan üreticilerle yapılan anket çalışması ile ortakların sosyo-ekonomik özellikleri ve örgütlenme bilgi düzeyini incelemeye imkân kılacak bilgilerin toplanması amaçlanmıştır. Bunun sonucunda ortakların sosyo-ekonomik analizi yapılmış, ortakların kooperatifçilik bilgi düzeyi ortaya konularak ortağı olduğu kooperatife (Tarımsal Kalkınma Kooperatifi

veya Sulama Kooperatifi) göre sonuçlar incelenmiştir. Bu kapsamda sahadan alınan veriler neticesinde sorunlar tespit edilerek Türk kooperatifçiliğinin gelişmesi için öneriler sunulmuştur.

2. Materyal ve Yöntem

Çalışma alanı olarak Türkiye’de tarımsal üretim ve tarımsal örgütlenmede önemli bir konuma sahip olan Edirne İli seçilmiştir.

Edirne, Türkiye'nin Marmara Bölgesi'nin Trakya yakasında yer alan bir ildir. İlin nüfusu 419913'tür. Bu nüfusun %78.3'ü şehirlerde yaşamaktadır. İlin yüzölçümü 6145 km²'dir. Merkez ilçeye beraber 9 ilçe, 16 belediye, bu belediyelerde 95 mahalle, ayrıca 253 köy bulunmaktadır (Anonim, 2024). İlin tarım alanı 380.062 ha (Türkiye'nin %1.41'ini oluşturmaktadır) ve çayır- mera ise 81279 ha (Türkiye'nin %0.39'unu oluşturmaktadır) alandan oluşmaktadır (Anonim, 2005).

Şekil 1. Çalışma alanına ait harita

Figure 1. Map of the study area

Edirne İlinde Tarımsal Kalkınma Kooperatifi veya Sulama Kooperatifi ortakları ile 2024 yılında yüz yüze görüşülerek yapılan anket çalışmasından elde edilen orijinal nitelikli veriler çalışmanın ana materyalini oluşturmaktadır. Anket çalışması 2024 yılı Şubat-Nisan ayları arasında yapılmıştır. Kooperatif ortakları ile yapılan anket çalışması; ortakların sosyo-ekonomik özellikleri, kooperatife ortak olma nedenleri, ortağı olduğu kooperatifler ile ilgili sorunlar, tarımsal örgütlenme ile ilgili sorunlar ve örgütlenme bilgi düzeyinin tespitine yönelik soruları içermektedir. İkincil veri olarak yerli ve yabancı yayınlardan, kamu kurum ve

kuruluşların kayıtları ve istatistikî verilerinden faydalanılmıştır.

2.1. Örneklem yöntemi

Çalışmada hedef kitle Tarımsal Kalkınma Kooperatifi veya Sulama Kooperatifi ortaklarıdır. Çalışma kapsamına alınan kooperatiflerin toplam 29712 ortağı bulunmaktadır. Yamane (2010) tarafından geliştirilmiş Basit Tesadüfi Örneklem Yığın Oran Tahmini Yöntemi kullanılarak %10 hata payı ve örnek hacmini maksimum yapacak şekilde p ile q değerleri 0.5 olarak alınmış olup örneklem büyüklüğü (n) 164.21 olarak hesaplanmıştır.

$$n = \frac{Nxt^2xpxq}{((N-1)xD^2 + t^2xpxq)} \quad (1.1)$$

n= örnek sayısı

N= Küme büyüklüğü (29712)

D= Kabul edilen veya arzu edilen örnekleme hatası (0.1)

t= Tablo değeri (2.57)

p= Hesaplanması istenen oran (0.5)

q= 1-p

yoğunluğu dikkate alınarak oransal dağıtılmıştır. Tablo 1’de yapılan anket çalışmasının ilçelere göre dağılımı gösterilmiştir. Dağılım ilçelerdeki ortak sayısı dikkate alınarak oransal olarak yapılmıştır. Tarımsal kalkınma kooperatifi ortaklarıyla 93 ve Sulama Kooperatifi ortaklarıyla 72 olmak üzere toplam 165 anket yüz yüze yapılmıştır.

Yapılan çalışmada belirlenen örnekleme sayısı kooperatif ortaklarının ilçelere göre

Tablo1. Kooperatiflerin ortak sayıları ve görüşülen çiftçilerin ilçelere göre dağılımı

Table 1. Number of partners of cooperatives and distribution of interviewed farmers by districts

İlçeler	Tarımsal kalkınma kooperatifi		Sulama kooperatifi		Toplam	
	Ortak sayısı (N)	Anket sayısı (n)	Ortak sayısı (N)	Anket sayısı (n)	Ortak sayısı (N)	Anket sayısı (n)
Merkez	1143	6	1204	7	2347	13
Enez	404	2	1347	8	1751	10
Havsa	1242	7	2184	12	3426	19
İpsala	3371	19	3014	17	6385	35
Keşan	3033	17	1470	8	4503	25
Lalapaşa	1404	8	262	1	1666	9
Meriç	2579	14	699	4	3278	18
Süloğlu	922	5	981	5	1903	11
Uzunköprü	2721	15	1732	10	4453	25
Toplam	16.819	93	12.893	72	29.712	165

2.2. Analiz yöntemi

Kooperatif ortakları ile yapılan anket formunda açık uçlu, iki seçenekli ve çok seçenekli sorularla birlikte 5’li Likert tipi sorular kullanılmıştır. Öncelikle üreticinin sosyo-ekonomik özelliğini belirlemeye yönelik yaş, eğitim düzeyi, işletme büyüklüğü, üretim tipi, tarımsal gelir ve tarım dışı gelirin olma durumunu belirlemeye yönelik sorular bulunmaktadır. Daha sonra kooperatif-ortak ilişkisi ve örgütlenme bilgi düzeyini ortaya koymaya yönelik olarak; kooperatife ortak olma nedenleri, tarımsal örgütlenmeye ilişkin sorunlar ile çözüm önerileri, ortağı olunan kooperatifin sorunları ile çözüm önerileri ve kooperatifçilik ilkelerini bilme durumlarını içeren sorular yer almaktadır.

Sosyal bilimler araştırmalarında kullanılan en temel ve popüler ölçekleme yöntemlerinden biri Likert ölçeğidir (Taherdoost, 2019). 5 puanlı Likert ölçek analizi yaygın olarak kullanılır çünkü katılımcılar bu formattaki soruları kolayca cevaplayabilirler (Bulut ve ark., 2022). Çalışmada; Palaz ve Boz (2008) tarafından kullanılmış olan Likert skalası tercih edilmiştir. Bu skalada her bir sorunun likert ortalaması hesaplanmıştır. Ortalamaların değeri için aşağıdaki yorumlama skalası geliştirilmiştir: Ortalama 1.00-1.49 arası = Kesinlikle Katılmıyorum. 1.50-2.49 arası=Katılmıyorum. 2.50-3.49 arası=Orta düzeyde katılıyorum. 3.50-4.49 arası=Katılıyorum ve 4.50-5.00 arası=Kesinlikle Katılıyorum bir skala

kullanılmış olup sonuçlar bu skalaya göre yorumlanmıştır.

5'li Likert tipi sorularda ölçeğin güvenilirliği Cronbach's Alpha katsayısı ile test edilmiştir. Cronbach alfa katsayını yorumlamak oldukça kolaydır. Katsayı 1'e yaklaştıkça ölçekte yer alan maddelerin iç tutarlılığının yüksek olduğu sonucuna ulaşılır. Cronbach alfa katsayısı ölçme alan yazınına Cronbach tarafından tanıtıldığı günden itibaren yaklaşık 64 yıldır sosyal bilimler alanında büyük ilgi görmüş ve en sık kullanılan güvenilirlik belirleme yöntemi haline gelmiştir (Kula Kartal ve Nodr Dirlik, 2016).

Araştırmanın veri seti parametrik testlerin normal dağılım varsayımını karşılanmadığı için Mann-Whitney U testi tercih edilmiştir. Mann-Whitney-U testi genellikle bağımsız örneklem t-testinin alternatifi olarak kullanılan parametrik olmayan bir testtir (Perme ve Menevski, 2019). Mann-Whitney U testi, gruplar arasında gözlemlenen farklılıkların anlamlı olup olmadığını değerlendirir ve sıralama temelinde çalışır. Bu nedenle, sürekli ya da sıralı (ordinal) veriler üzerinde uygulanabilir. Uygulama koşulları; iki bağımsız grup arasında karşılaştırma yapılır, veriler sürekli ölçekte ölçülmelidir ve verilerin dağılımı normal olmak zorunda değildir (McKnight ve Najab, 2010). Gözlenen farklılıkların anlamlılığını belirlemek için kriter olarak 0.05 ve daha düşük P değeri kullanılmıştır.

3. Bulgular ve Tartışma

3.1. Çiftçilerin sosyo-ekonomik özellikleri

Çiftçilerin ortağı olduğu kooperatife göre sosyo-ekonomik özellikleri Tablo 2'de gösterilmiştir. Çiftçilerin cinsiyet, yaş, medeni durum, hanehalkı sayısı, eğitim durumu ve

tarımsal gelir özellikleri ortağı olduğu kooperatiflere göre incelenmiştir. Ortakların %94.5'i erkek ve %92.7'si evlidir. Tarımsal üretimde erkeklerin daha belirleyici bir rol oynaması, geleneksel roller ve cinsiyete dayalı ekonomik fırsat eşitsizlikleri gibi faktörlerden kaynaklı olabilmektedir. Kırsal alanda, kadınların daha çok ev içi işlerde yer alması ve tarımsal üretime katılımlarının sınırlı olması, kooperatiflere üyeliklerini engelleyebilmektedir. Evli çiftçilerin ailevi sorumluluklarının etkisiyle kooperatiflere katılmaları daha yüksek olabilmektedir. Çiftçilerin %63'ü ilköğretim (ilkokul ve ortaokul) seviyesinde eğitime sahiptir. Bu sonuç Türkiye'deki kırsal alanlarda eğitim seviyesinin genellikle düşük olduğunu yansıtmaktadır. Bu sonuç tarımsal kooperatiflerin eğitim faaliyetlerine daha fazla önem vermeleri gerektiğini göstermektedir. Çiftçilerin yaş ortalaması 53.27 olarak tespit edilmesi; çiftçilerin büyük bir kısmının orta yaş ve üzeri olduğunu ve tarımsal üretimde yeniliklerin benimsenmesinin daha zor olacağını göstermektedir. Araştırmada hanehalkı sayısı 3.54 kişi ve tarımsal gelir aylık 29430.35 TL olarak hesaplanmıştır. Tarımsal gelir ortalamasının 29430.35 TL olması, çiftçilerin tarımsal faaliyetlerinden elde ettikleri gelir düzeyinin genelde orta seviyelerde olduğunu göstermektedir. Bu gelir düzeyinin kooperatif üyeliği için bir teşvik unsuru olabileceği, ancak kooperatiflerin çiftçilere sunduğu finansal desteklerin daha fazla olmasının katılımı artırabileceği düşünülmektedir. Akçabey ve Paksoy (2023) yaptıkları çalışmada ortakların ortalama aile birey sayısını 4.85 kişi ve tarımsal üretimden elde ettikleri ortalama geliri 58602 TL olarak hesaplamıştır. Ortakların sosyo-ekonomik özellikleri ortağı oldukları kooperatife göre istatistiksel olarak anlamı bir farklılık göstermemiştir ($p>0.05$).

Tablo 2. Çiftçilerin sosyo-ekonomik özellikleri**Table 2.** Socio-economic characteristics of farmers

Değişken	Kategori	Tarımsal kalınma kooperatifi		Sulama kooperatifi		Genel toplam	
		Sayı (n)	Oran (%)	Sayı (n)	Oran (%)	Sayı (n)	Oran (%)
Cinsiyet Fisher's exact test; p>0.05	Kadın	5	5.4	4	5.6	9	5.5
	Erkek	88	94.6	68	94.4	156	94.5
	Toplam	93	100.0	72	100.0	165	100.0
Yaş (Ort.: 53.2Yıl) X ² (2) = 4.959. p>0.05	≤40	10	10.8	10	13.9	20	12.1
	41-59	61	65.6	35	48.6	96	58.2
	60≤	22	23.7	27	37.5	49	29.7
	Toplam	93	100.0	72	100.0	165	100.0
Medeni durum Fisher's exact test; p>0.05	Evli	89	95.7	64	88.9	153	92.7
	Bekar	4	4.3	8	11.1	12	7.3
	Toplam	93	100.0	72	100.0	165	100.0
Hane halkı sayısı (Ort.: 3.53 Kişi) X ² (2) = 4.485. p>0.05	≤2	20	21.5	26	36.1	46	27.9
	3-4	48	51.6	32	44.4	80	48.5
	5≤	25	26.9	14	19.4	39	23.6
	Toplam	93	100.0	72	100.0	164	100.0
Eğitim	Okur-yazar	1	1.1	1	1.4	2	1.2
	İlköğretim	60	64.5	44	61.1	104	63.0
	Ortaöğretim	29	31.2	17	23.6	46	27.9
	Üniversite	3	3.2	10	13.9	13	7.9
	Toplam	93	100.0	72	100.0	165	100.0
Tarımsal gelir (Ortalama: 15001- 29430.35TL) X ² (2) = 2.905. p>0.05	0-15000	31	33.3	32	44.4	63	38.2
	15001- 35000	38	40.9	28	38.9	66	40.0
	35001≤	24	25.8	12	16.7	36	21.8
	Toplam	93	100.0	72	100.0	165	100.0

Önem seviyesi: * p-değeri < 0.01; ** p-değeri < 0.05

Çiftçilerin ortağı olduğu kooperatife göre tarım dışı gelir durumu Tablo 3'de gösterilmiştir. Çiftçilerin %23'ü tarım dışı bir işte çalışmakta olup ortağı olunan kooperatife göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (p>0.05). Çiftçilerin %62.4'ü en az bir tarım dışı gelire sahip olup ortalama tarım dışı gelir 8989.66 TL ve ortalama tarım dışı gelir sayısı 0.76 adettir. Ortağı olunan kooperatif ile tarım dışı gelire sahip olma durumu arasında anlamlı bir fark yoktur (p>0.05). Akçabey ve Paksoy

(2023) yaptıkları çalışmada kooperatif ortaklarının %33.3'ünün tarım dışı gelire sahip olduğunu saptanmıştır.

Tarım dışı gelire sahip olan üreticilerin tarım dışı gelir kaynakları incelendiğinde çiftçilerin %61.9'unun emekli maaşı, %20.6'sının maaş, %14.3'ünün ticari gelir ve %3.2'sinin kira gelirene sahip olduğu saptanmıştır.

Tablo 3. Çiftçilerin tarım dışı gelir durumu**Table 3.** Non-agricultural income status of farmers

Değişken	Kategori	Tarımsal kalkınma kooperatifi		Sulama kooperatifi		Genel toplam	
		Sayı (n)	Oran (%)	Sayı (n)	Oran (%)	Sayı (n)	Oran (%)
Tarım dışı işte çalışma durumu $\chi^2(1) = 0.024, p > 0.05$	Hayır	72	77.4	55	76.4	55	77.0
	Evet	21	22.6	17	23.6	38	23.0
	Toplam	93	100.0	72	100.0	165	100.0
Tarım dışı gelir* (Ortalama: 8,989.66 TL) $\chi^2(1) = 0.158, p > 0.05$	Yok	36	38.7	26	36.1	62	37.6
	Var	57	61.3	46	63.9	103	62.4
	Toplam	93	100.0	72	100.0	165	100.0
Tarım dışı gelir kaynağı sayısı (Ortalama: 0.76 Adet)	0	36	38.1	26	36.1	62	37.6
	1	47	50.5	32	44.4	79	47.9
	2≤	10	10.8	14	19.4	24	14.5
	Toplam	93	100.0	72	100.0	165	100.0
Sahip olunan tarım dışı gelirler ^a	Maaş	15	22.4	11	18.6.9	26	20.6
	Ticari gelir	9	13.4	9	15.3	18	14.3
	Kira geliri	1	1.5	3	5.1	4	3.2
	Emekli maaşı	42	62.7	36	61.0	78	61.9
	Toplam	67	100.0	46	100.0	126	100.0

Önem seviyesi: * p-değeri < 0.01; ** p-değeri < 0.05, ^aÇoklu seçim yapılmıştır

3.2. Çiftçilerin sahip olduğu tarımsal işletmenin özellikleri

Çiftçilerin ortağı olduğu kooperatife göre tarımsal işletme özellikleri Tablo 4'de gösterilmiştir. Çiftçilerin kooperatife ortaklık süresi ortalama 18.48 yıldır. Tarımsal kalkınma kooperatifi ortaklarının ortalama ortaklık süresi 17.45 yıl, sulama kooperatifinin ortalama ortaklık süresi 19.82 yıldır. Ortağı olunan kooperatife göre ortaklık süreleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır ($p < 0.05$). Birchall ve Simmons (2004) ortaklık sürelerinin kooperatif türüne göre farklılık göstermesi, kooperatiflerin çiftçiler üzerindeki etkisinin yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda sosyal bağlarla da şekillendiğini

ortaya koyduğunu ifade etmiştir. İşletmede çalışan sayısı 1.71 kişi, toplam arazi varlığı 143.84 da, parsel sayısı 11.30 adet, kullanılan bahçe arazisi 1.84 da, kullanılan tarla arazisi 152.87 da, süt sığırı sayısı 9.95 adet, tarımsal tecrübe 33.99 yıl ve tarımsal gelir aylık 29230.30 TL olarak hesaplanmış olup ortağı olunan kooperatife göre istatistiksel olarak anlamlı ilişki yoktur ($p > 0.05$). İşletme özelliklerinin (işletme büyüklüğü, arazi varlığı, çalışan sayısı ve tarımsal gelir) kooperatif türlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemesi, kooperatiflerin işletme düzeyindeki verimlilik ve üretim yapısı üzerinde beklenen etkinin sınırlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 4. Çiftçilerin sahip olduğu tarım işletmesinin özellikleri**Table 4.** Characteristics of farmer-owned agricultural business

	Tarımsal kalkınma kooperatifi			Sulama kooperatifi			Toplam		
	n	Ort	Std. Sap	n	Ort	Std. Sap	n	Ort	Std. Sap
Kooperatife ortaklık süresi (Yıl) ** Mann-Whitney U=2737.000; p<0.05	93	17.45	10.49	72	19.82	9.31	165	18.48	10.03
İşletmede Çalışan Sayısı (Kişi) Mann-Whitney u=2829.500; p>0.05	93	1.89	1.31	72	1.48	0.55	165	1.71	1.06
Toplam Arazi Varlığı (Da) Mann-Whitney U=3246.500; p>0.05	93	139.14	134.03	72	149.93	193.31	165	143.84	162.13
Parsel Sayısı (Adet) Mann-Whitney U=3042.500; p>0.05	93	11.65	11.81	72	10.86	13.06	165	11.30	12.34
Kullanılan Arazi Bahçe (Da) Mann-Whitney u=3292.500; p>0.05	93	1.54	5.72	72	2.22	10.18	165	1.84	7.96
Kullanılan Arazi Tarla (Da) Mann-Whitney U=3124.000; p>0.05	93	152.76	140.40	72	153.028	195.29	165	152.87	166.04
Süt Sığırtı Sayısı (Adet) Mann-Whitney u=3092.000; p>0.05	93	11.32	18.79	72	8.18	12.40	165	9.95	16.34
Tarımsal Tecrübe (Yıl) Mann-Whitney 2972.000; p>0.05	93	32.83	11.71	72	35.48	12.85	165	33.99	12.26
Tarımsal Gelir (TL/Ay) Mann-Whitney U=2948.500; p>0.05	93	29150.53	23134.27	72	29791.66	32920.70	165	29430.30	27740.35

Tarımsal kalkınma kooperatif ortağı çiftçilerin diğer kooperatiflere ortak olma durumları Tablo 5’de gösterilmiştir. Çiftçilerin %53.67’si yalnızca tarımsal kalkınma

kooperatife ortak, %30.10’u aynı zamanda Tarım Kredi Kooperatifine ve %16.12’si aynı zamanda Sulama Kooperatifine ortaktır.

Tablo 5. Tarımsal kalkınma kooperatif ortaklarının diğer kooperatiflere ortak olma durumları**Table 5.** Agricultural development cooperative partners' partnership status in other cooperatives

	Tarımsal kalkınma kooperatifi*		Sulama kooperatifi		Tarım kredi kooperatifi		Toplam	
	Sayı (n)	Oran (%)	Sayı (n)	Oran (%)	Sayı (n)	Oran (%)	Sayı (n)	Oran (%)
Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	50	53.76	15	16.12	28	30.10	93	100.0

*Yalnızca tarımsal kalkınma kooperatifi ortakları

Sulama Kooperatifi ortağı çiftçilerin diğer kooperatiflere ortak olma durumları Tablo 6’de gösterilmiştir. Sulama Kooperatifi ortağı çiftçilerin %70.83’ü yalnızca Sulama

Kooperatifine, %23.61’i aynı zamanda Tarım Kredi Kooperatifine ve %5.55’i aynı zamanda Tarımsal Kalkınma Kooperatifine ortaktır.

Tablo 6. Sulama kooperatif ortaklarının diğer kooperatiflere ortak olma durumları**Table 6.** Participation status of irrigation cooperative partners in other cooperatives

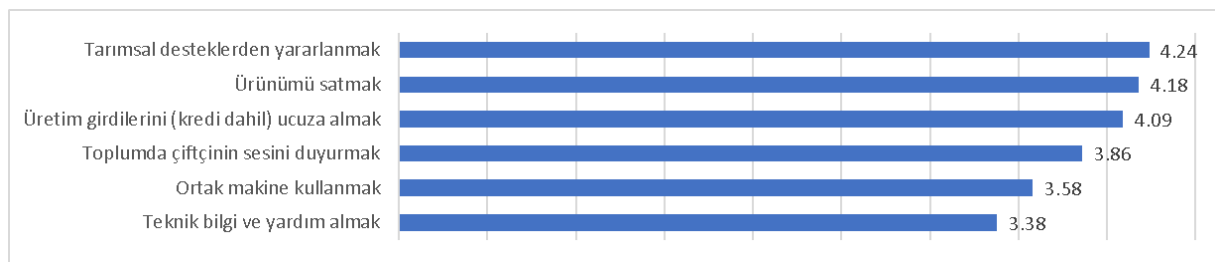
	Sulama kooperatifi		Tarımsal kalkınma kooperatifi		Tarım kredi kooperatifi		Toplam	
	Sayı (n)	Oran (%)	Sayı (n)	Oran (%)	Sayı (n)	Oran (%)	Sayı (n)	Oran (%)
Sulama kooperatifi	51	70.83	4	5.55	17	23.61	72	100.0

*Yalnızca sulama kooperatifi ortakları

3.3. Çiftçilerin kooperatife ortak olma nedenleri

Çiftçilerin kooperatiflere ortak olma motivasyonlarına ilişkin değerlendirmeler Şekil 1'de sunulmuş olup, yüksek katılım düzeyinde (3.50-4.49 puan) yer alan faktörler sırasıyla "Tarımsal desteklerden yararlanmak" (4.24 puan), "Ürünlerin pazarlanması" (4.18 puan), "Üretim girdilerinin uygun maliyetle temini (kredi dahil)" (4.09 puan), "Ortak makine kullanımı" (4.09 puan) ve "Toplumda çiftçinin sesini duyurmak" (3.86 puan) şeklinde belirlenmiştir. Orta düzey katılım (2.50-3.49 puan) kapsamında ise "Teknik bilgi ve yardım temini" (3.38 puan) öne çıkmıştır. Bu bulgular; çiftçilerin kooperatiflere katılım motivasyonlarının ekonomik fayda ve toplumsal etki gibi unsurlar etrafında şekillendiğini göstermektedir. Çiftçilerin kooperatiflere katılım nedenleri üzerine yapılan bu analiz, literatürdeki benzer

çalışmalarla uyum göstermektedir. Özellikle ekonomik faydaların motivasyon kaynağı olarak öne çıkması, birçok araştırmada tarım kooperatiflerinin çiftçiler için maliyet avantajları sağladığına ve pazar erişimlerini kolaylaştırdığına işaret eden bulgularla örtüşmektedir (Birchall, 2004; Valentinov, 2007). Çiftçilerin "Tarımsal desteklerden yararlanmak" ve "Üretim girdilerini uygun maliyetle temin etmek" gibi ekonomik odaklı motivasyonlarının yüksek puan alması, kooperatiflerin ekonomik dayanışma ve finansal sürdürülebilirlik açısından önemli bir araç olduğuna dair görüşleri desteklemektedir. Bununla birlikte; "Ürünlerin pazarlanması" ve "Toplumda çiftçinin sesini duyurmak" gibi nedenlerin de dikkate değer bulunması, kooperatiflerin sadece ekonomik değil aynı zamanda sosyal bir misyon taşıdığına dair literatürde belirtilen yaklaşımlarla paralellik göstermektedir (Münkner, 2012).

Şekil 2. Çiftçilerin kooperatife ortak olma nedenleri

Figure 2. Reasons for farmers to become partners in the cooperative

Çiftçilerin kooperatiflere ortak olma nedenleri ortak oldukları kooperatif türlerine göre Tablo 7'de verilmiştir. "Ürün satmak" ($p < 0.01$) ve "Üretim girdilerini (kredi dahil) daha uygun fiyatla temin etmek" ($p < 0.05$) nedenleri çiftçilerin ortak oldukları kooperatif türlerine göre anlamlı farklılık göstermiştir. Bu

bağlamda; Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ortaklarının bu nedenlere daha fazla katılım sağladığı belirlenmiştir. Diğer kooperatif üyelik nedenleri ile kooperatif türleri arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 7. Ortağı olunan kooperatife göre çiftçilerin kooperatife ortak olma nedenleri**Table 7.** Reasons for farmers to become partners in the cooperative according to the cooperative of which they are partners

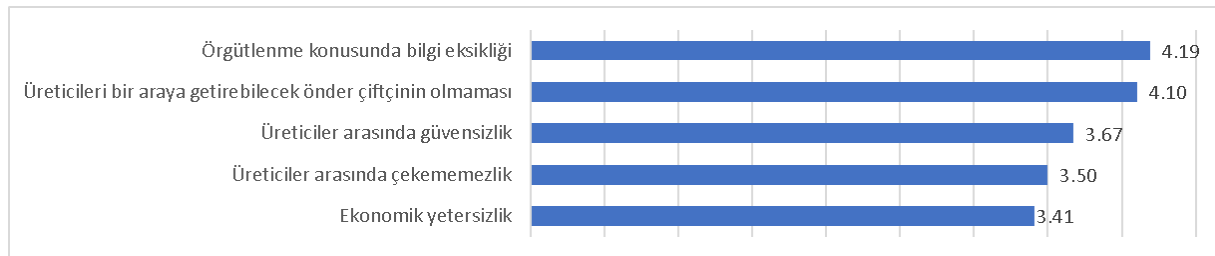
Nedenler	Kooperatif	Ortalama	Mann-Whitney U test	p değeri
Tarımsal desteklerden yararlanmak	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	4.269	3194.000	0.572
	Sulama Kooperatifi	4.222		
Ürün satmak*	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	4.462	2296.000	0.000
	Sulama Kooperatifi	3.819		
Üretim girdilerini (kredi dahil) ucuza almak**	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	4.387	2639.000	0.011
	Sulama Kooperatifi	3.708		
Toplumda çiftçinin sesini duyurmak	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	3.989	2881.000	0.108
	Sulama Kooperatifi	3.708		
Ortak makine kullanmak	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	3.677	3106.000	0.410
	Sulama Kooperatifi	3.472		
Teknik bilgi ve yardım almak	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	3.419	3271.000	0.795
	Sulama Kooperatifi	3.347		

Önem seviyesi: * p-değeri < 0.01; ** p-değeri < 0.05

3.4. Tarımsal örgütlenmeyle ilgili sorunlar

Çiftçilerin tarımsal örgütlenmeyle ilgili sorunlara yönelik puanlaması Şekil 2’de gösterilmiştir. Tarımsal örgütlenmeye ilişkin sorunlar içerisinde ilk sırada “Örgütlenme konusunda bilgi eksikliği” (4.19 puan) gelmektedir. Güreşçi ve Gönç (2017) yaptıkları çalışmada, Türkiye’de kooperatifçiliğin temel sorununun eğitim olduğunu ve kooperatif kavramının ilkökul çağlarındaki çocuklara çeşitli eğitici ve görsel materyallerle gösterilmesi, tanıtılması ile başlanıp bu kullanımın örgün eğitim kurumlarında da yaygınlaşması ile benimsetilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. İkinci sırada “Üreticileri bir araya getirebilecek önder çiftçinin olmaması” (4.10 puan) gelmektedir. Yantur ve Sağlık (2022)

Türkiye’deki kooperatiflerde ortak iş yapma kültürünün yeterince gelişmediğini ve toplumsal olarak ortak iş yapma kültürünün yetersizliğinin, kooperatiflerin başarısını olumsuz etkileyen faktörlerden biri olduğunu belirtmişlerdir. Üçüncü sırada “Üreticiler arası güvensizlik” (3.67 puan) gelmektedir. Çiftçiler ortak fayda elde edebilmek için kooperatif kurmaktadır. Ortak fayda için işbirliği yaparlar ve bu işbirliğinin başarılmasındaki temel unsur ortaklar arasında güvenin sağlanmasıdır. Bilgin vd. (2016) yaptıkları çalışmada, ortakların elde ettiği performansta yöneticilerine olan güvenin etkisinin daha önemli olduğunu ortaya koymuşlardır. Diğer sorunlar ise “Üreticiler arası çekememezlik” (3.50 puan) ve “Ekonomik yetersizlik” (3.41 puan) olarak saptanmıştır.

Şekil 3. Tarımsal örgütlenmeyle ilgili sorunlar**Figure 3.** Problems with agricultural organization

Çiftçilerin ortağı olunan kooperatife göre tarımsal örgütlenmeyle ilgili sorunlara katılım durumları Tablo 8’de gösterilmiştir. Tarımsal örgütlenmeye ilişkin sorunlar ile ortağı olunan kooperatif arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$). Tarımsal Kalkınma Kooperatif ortaklarının en çok

katıldıkları sorun “Örgütlenme konusunda bilgi eksikliği” (4.22 puan) olup Sulama Kooperatifi ortaklarının en çok katıldıkları sorun ise “Üreticileri bir araya getirebilecek önder çiftçinin olmaması” (4.18 puan) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 8. Ortağı olunan kooperatife göre tarımsal örgütlenmeyle ilgili sorunlar

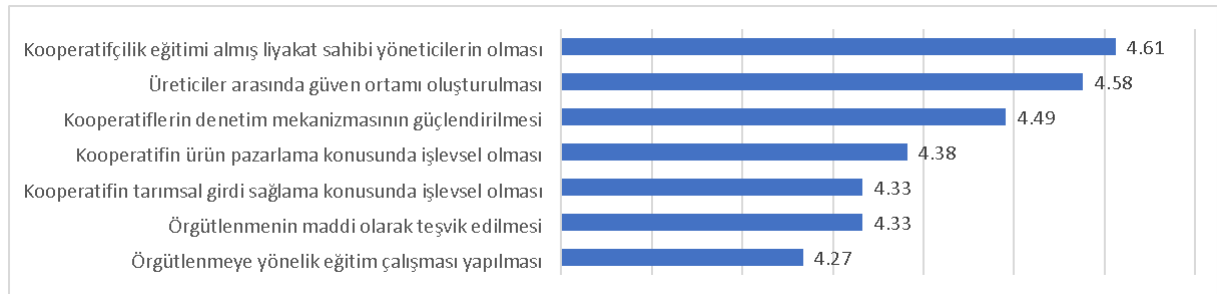
Table 8. Problems related to agricultural organization according to the cooperative of which you are a partner

Sorunlar	Kooperatif	Ortalama	Mann-Whitney U test	P değeri
Örgütlenme konusunda bilgi eksikliği	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	4.226	3183.000	0.551
	Sulama Kooperatifi	4.153		
Üreticiler arasında güvensizlik	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	3.699	3184.000	0.577
	Sulama Kooperatifi	3.639		
Üreticiler arasında çekememezlik	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	3.559	3125.000	0.450
	Sulama Kooperatifi	3.417		
Ekonomik yetersizlik	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	3.344	3075.500	0.356
	Sulama Kooperatifi	3.500		
Üreticileri bir araya getirebilecek önder çiftçinin olmaması	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	4.043	3084.500	0.354
	Sulama Kooperatifi	4.181		

3.5. Tarımsal örgütlenmeye ilişkin sorunlara karşı çözüm önerileri

Çiftçilerin tarımsal örgütlenmeyle ilgili sorunlara yönelik çözüm önerilerinin puanlaması Şekil 4’de gösterilmiştir. Çiftçilerin kesinlikle katıldığı (4.50-5.00 puan arası) çözüm önerileri “Kooperatifçilik eğitimi almış liyakat sahibi yöneticilerin olması” (4.61 puan) ve “Üreticiler arasında güven ortamı oluşturulması” (4.58 puan) olduğu

belirlemiştir. Çiftçilerin katıldığı (3.50-4.49 puan arası) çözüm önerileri “Kooperatiflerin denetim mekanizmasının güçlendirilmesi” (4.49 puan), “Kooperatifin ürün pazarlama konusunda işlevsel olması” (4.38 puan), “Kooperatifin tarımsal girdi sağlama konusunda işlevsel olması” (4.33 puan), “Örgütlenmenin maddi olarak teşvik edilmesi” (4.33 puan) ve “Örgütlenmeye yönelik eğitim çalışması yapılması” (4.38 puan) olduğu saptanmıştır.

Şekil 4. Tarımsal örgütlenme sorunlarına karşı çözüm önerileri

Figure 4. Solution suggestions for agricultural organization problems

Çiftçilerin ortağı olunan kooperatife göre tarımsal örgütlenmeyle ilgili çözüm önerilerine katılım durumları Tablo 9’da gösterilmiştir. Tarımsal örgütlenme sorunlarına karşı çözüm önerileri ile ortağı olunan kooperatif arasında anlamlı bir ilişkinin

olmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$). Her iki kooperatif ortaklarının da en çok katıldıkları çözüm önerisi “Kooperatifçilik eğitimi almış liyakat sahibi yöneticilerin olması” (4.62 puan ve 4.59) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 9. Ortağı olunan kooperatife göre tarımsal örgütlenme sorunlarına karşı çözüm önerileri

Table 9. Solution suggestions against agricultural organization problems according to the cooperative of which we are a partner

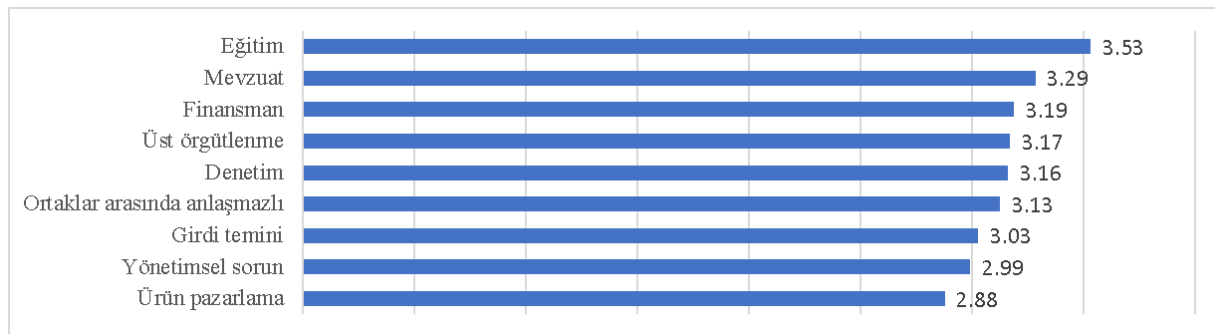
Önerme	Kooperatif	Ortalama	Mann-Whitney U test	P değeri
Örgütlenmeye yönelik eğitim çalışması yapılması	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	4.204	3066.500	0.307
	Sulama Kooperatifi	4.347		
Örgütlenmenin maddi olarak teşvik edilmesi	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	4.333	3162.000	0.494
	Sulama Kooperatifi	4.333		
Kooperatiflerin denetim mekanizmasının güçlendirilmesi	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	4.495	3170.500	0.502
	Sulama Kooperatifi	4.486		
Üreticiler arasında güven ortamı oluşturulması	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	4.602	3054.000	0.247
	Sulama Kooperatifi	4.542		
Kooperatifçilik eğitimi almış liyakat sahibi yöneticilerin olması	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	4.624	3337.500	0.964
	Sulama Kooperatifi	4.597		
Kooperatifin ürün pazarlama konusunda işlevsel olması	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	4.366	3231.000	0.664
	Sulama Kooperatifi	4.403		
Kooperatifin tarımsal girdi sağlama konusunda işlevsel olması	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	4.280	3275.500	0.791
	Sulama Kooperatifi	4.403		

Önem seviyesi: * p-değeri < 0.01; ** p-değeri < 0.05

3.6. Çiftçilerin ortağı olduğu kooperatife ilişkin sorunları

Çiftçilerin ortağı olduğu kooperatifin sorunları için puanlama Şekil 5’de gösterilmiştir. Çiftçilerin katıldığı (3.50-4.49 puan arası) sorun “Eğitim” (3.53 puan) olarak belirlenmiştir. Çiftçilerin orta düzeyde

katıldığı (2.50-3.49 puan arası) sorunlar; “Mevzuat” (3.29 puan), “Finansman” (3.19 puan), “Üst örgütlenme” (3.17 puan), “Denetim” (3.16 puan), “Ortaklar arası anlaşmazlık” (3.13 puan), “Girdi temini” (3.03 puan), “Yönetimsel sorunlar” (2.99 puan) ve “Ürün pazarlama” (2.88 puan) olarak belirlenmiştir.

Şekil 5. Çiftçilerin ortağı olduğu kooperatife ilişkin sorunları

Figure 5. Problems related to the cooperative in which farmers are partners

Çiftçilerin ortağı olduğu kooperatife göre tarımsal örgütlenmeyle ilgili sorunlara katılım durumları Tablo 10’da gösterilmiştir. Tarımsal Kalkınma Kooperatif ve Sulama Kooperatif ortaklarının en çok katıldıkları sorun “Eğitim” olduğu belirlenmiştir. Tarımsal Kalkınma

Kooperatif ortakları bu soruna daha fazla katılmakta olup fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0.05$). Diğer sorunlar ile çiftçilerin ortağı olunan kooperatif arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur ($p > 0.05$).

Tablo 10. Çiftçilerin ortağı olduğu kooperatife ilişkin sorunları

Table 10. Problems related to the cooperative of which farmers are partners

Sorunlar	Kooperatif	Ortalama	Mann-Whitney U test	P değeri
Yönetimsel sorun	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	3.043	3216.000	0.656
	Sulama Kooperatifi	2.931		
Ürün pazarlama	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	2.903	3287.500	0.839
	Sulama Kooperatifi	2.847		
Girdi temini	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	3.022	3301.500	0.876
	Sulama Kooperatifi	3.042		
Ortaklar arasında anlaşmazlık	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	3.108	3286.500	0.836
	Sulama Kooperatifi	3.153		
Denetim	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	3.323	2803.500	0.067
	Sulama Kooperatifi	2.958		
Finansman	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	3.355	2831.500	0.083
	Sulama Kooperatifi	2.972		
Üst örgütlenme	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	3.215	3167.000	0.543
	Sulama Kooperatifi	3.111		
Mevzuat	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	3.430	2793.500	0.062
	Sulama Kooperatifi	3.097		
Eğitim**	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	3.677	2720.500	0.033
	Sulama Kooperatifi	3.347		

Önem seviyesi: * p-değeri < 0.01; ** p-değeri < 0.05

3.7. Çiftçilerin kooperatifçilik ilkelerini bilme durumu

Çiftçilerin ortağı olduğu kooperatife göre kooperatifçilik ilkelerini bilme durumu Tablo 11’de gösterilmiştir. Üreticilere kooperatifçilik ilkeleri sorularak bu ilkeleri bilme durumları tespit edilmeye çalışılmıştır. En çok bilinen

kooperatifçilik ilkesinin “Gönüllülük ve herkese açıklık” (%92.1) olduğu ve en az bilinen kooperatifçilik ilkesinin ise “Eğitim, öğrendirme ve bilgilendirme” (%77.6) olduğu belirlenmiştir. Kooperatifçilik ilkesini bilme durumu ile ortağı olunan kooperatif arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır ($p > 0.05$).

Tablo 11. Çiftçilerin ortağı olduğu kooperatife göre kooperatifçilik ilkelerini bilme durumu**Table 11.** Farmers' knowledge of the principles of cooperatives according to the cooperative of which they are partners

Kooperatifçilik İlkesi	Durum	Tarımsal kalkınma kooperatifi		Sulama kooperatifi		Genel toplam	
		Sayı (n)	Oran (%)	Sayı (n)	Oran (%)	Sayı (n)	Oran (%)
<i>Gönüllülük ve herkese açıklık</i> $\chi^2(1) = 0.598. p > 0.05$	Bilmiyor	6	6.5	7	9.7	13	7.9
	Biliyor	87	93.5	65	90.3	152	92.1
	Toplam	93	100.0	72	100.0	165	100.0
<i>Ortağın demokratik katılımı</i> $\chi^2(1) = 0.047. p > 0.05$	Bilmiyor	10	10.8	7	9.7	17	10.3
	Biliyor	83	89.2	65	90.3	148	89.7
	Toplam	93	100.0	72	100.0	165	100.0
<i>Ortağın ekonomik katılımı</i> $\chi^2(1) = 0.122. p > 0.05$	Bilmiyor	12	12.9	8	11.1	20	12.1
	Biliyor	81	87.1	64	99.9	165	87.9
	Toplam	93	100.0	72	100.0	165	100.0
<i>Özerklik ve bağımsızlık</i> $\chi^2(1) = 1.212. p > 0.05$	Bilmiyor	16	17.2	8	11.1	24	14.5
	Biliyor	77	88.9	64	88.9	141	85.5
	Toplam	93	100.0	72	100.0	165	100.0
<i>Eğitim, öğrendirme ve bilgilendirme</i> $\chi^2(1) = 0.003. p > 0.05$	Bilmiyor	21	22.6	16	22.2	37	22.4
	Biliyor	72	77.4	56	77.8	128	77.6
	Toplam	93	100.0	72	100.0	165	100.0
<i>Kooperatifler arası işbirliği</i> $\chi^2(1) = 0.239. p > 0.05$	Bilmiyor	21	22.6	14	19.4	35	21.2
	Biliyor	72	77.4	58	80.6	130	78.8
	Toplam	93	100.0	72	100.0	165	100.0
<i>Topluma karşı sorumlu olma</i> $\chi^2(1) = 0.000 p > 0.05$	Bilmiyor	9	9.7	7	9.7	16	9.7
	Biliyor	84	90.3	65	90.3	149	90.3
	Toplam	93	100.0	72	100.0	165	100.0

Önem seviyesi: * p-değeri < 0.01; ** p-değeri < 0.05

4. Sonuç

Yapılan bu çalışma ile Edirne ilindeki Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ve Sulama Kooperatifi ortaklarının sosyo-ekonomik özellikleri, tarımsal örgütlenme bilgi düzeyi ve kooperatif-ortak ilişkileri analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular; çiftçilerin kooperatiflere ortak olma motivasyonlarının ağırlıklı olarak ekonomik faydalar (tarımsal desteklerden yararlanma, üretim girdilerini uygun maliyetle temin etme, ürünlerini pazarlama) etrafında şekillendiğini göstermiştir. Bununla birlikte, sosyal faktörlerin de (toplumda çiftçinin sesini duyurmak gibi) önemli bir rol oynadığı görülmüştür. Çalışmada çiftçilerin tarımsal örgütlenme sürecinde karşılaştığı başlıca sorunlar "örgütlenme konusunda bilgi eksikliği", "önder çiftçi eksikliği" ve "üreticiler arası güvensizlik" olarak tespit edilmiştir. Bu sorunların çözümüne yönelik olarak en yüksek katılım sağlanan öneriler arasında

"kooperatifçilik eğitimi almış liyakat sahibi yöneticilerin seçilmesi" ve "üreticiler arasında güven ortamının oluşturulması" yer almıştır. Ayrıca, kooperatiflerin denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi ve tarımsal girdiler ile ürün pazarlama konularında daha işlevsel hale getirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Türkiye'deki tarımsal kooperatiflerin sürdürülebilirliğini artırmak için eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının yoğunlaştırılması, kooperatif yöneticilerinde liyakat esasının gözetilmesi ve üreticiler arasında güven ortamının tesis edilmesinin gerekliliğini ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra denetim mekanizmalarının iyileştirilmesi ve kooperatiflerin finansal teşviklerle desteklenmesi, çiftçilerin kooperatiflere katılımını artıracak stratejiler olarak değerlendirilmektedir.

Etik Kurul Onayı

Bu çalışma, 14.08.2024 tarihli 2024/23 sayılı yazı ile etik belgesi alınmıştır.

Kaynaklar

- Akçabey, S., Paksoy, M., 2023. Tarımsal girdi temininde tarım kredi kooperatiflerinin rolü: Gaziantep ili Yavuzeli ilçesi örneği. *Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi*, 9(1): 51–61.
- Albayram Doğan, Z., 2019. Tarımsal amaçlı kooperatiflerde kooperatif–ortak ilişkilerini etkileyen faktörler üzerine bir araştırma: İzmir ili örneği. Doktora tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Anonim, 2005. Edirne Master Planı, Edirne Tarım İl Müdürlüğü (<https://www.tarimor.gov.tr/sgb/belgeler/master/edirne.pdf>) (Erişim tarihi: 01.08.2024).
- Anonim, 2024. Edirne (il), Vikipedi Özgür Ansiklopedi ([https://tr.wikipedia.org/wiki/Edirne_\(il\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Edirne_(il))) (Erişim tarihi: 10.09.2024).
- Bilgin, N., Ergün, E., Aytekin, M., 2016. Kooperatif ortaklarının güven duygusu ile ortakların performans–tatmin arasındaki ilişki: Tariş’te bir uygulama. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(1): 67–82.
- Birchall, J., 2004. Cooperatives and the millennium development goals. Cooperative Branch & Policy Integration Department International Labour Office, Geneva.
- Birchall J., Simmons R., 2004. What Motivates Members to Participate in Co-operative and Mutual Businesses?, *Annals of Public and Cooperative Economics*, 75(3): 465-495.
- Bulut, O.D., Çelik Kaysim, Z., Karadaş, K., 2022. Determination of consumers’ fresh fruit and vegetable (FFV) purchasing preferences during the Covid-19 pandemic period: the case of Turkey. *Journal of Agriculture Faculty of Ege University*, 59(4): 567-577.
- Everest, B., 2015. Tarım kredi kooperatiflerinde ortakların kooperatifçilik ülkelerini algılamaları ve yönetime katılmalarını etkileyen faktörlerin analizi üzerine bir araştırma: Balıkesir bölge birliği örneği. Doktora tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Güreşci, E., Gönç, M., 2017. Türkiye’de kooperatiflerin temel sorunları ve çözüm önerileri üzerine düşünceler. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi*, 52(4): 219–229.
- Karakaya, E., Kızıloğlu, S., 2014. Küçükbaş hayvancılık işletmelerinin örgütlenme yapısı bingöl ili örneği. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 1(4): 552-560.
- Kılıç, S., Aydoğan, E., 2022. Cooperatives in Turkey and its role in social development. *Journal of Atatürk*, 11(2): 45–50.
- Kösel, Z. 2022. Kırsal kalkınmada tarımsal kooperatifçiliğin rolü üzerine bir inceleme. *Gaziantep Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1): 33–42.
- Kula Kartal, S., Mor Dirlik, E., 2016. Geçerlik kavramının tarihsel gelişimi ve güvenilirlikte en çok tercih edilen yöntem: Cronbach Alfa katsayısı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(4): 1865-1879.
- McKnight, P.E., Najab, J., 2010. Mann-Whitney U Test. *The Corsini Encyclopedia of Psychology*, 1–1.
- Münkner, H.H., 2012. Cooperative principles and cooperative law. Cooperative Branch & Policy Integration Department International Labour Office, Geneva.
- Özüdoğru, H., 2010. Kooperatiflerde pazarlama. *Ziraat Mühendisliği*, 354: 58–64.
- Paksoy, M., Bulut, O.D., 2020. Aksaray ilinde süt sığırcılığı yapan kooperatif ortaklarının sosyo-ekonomik özellikleri ve kooperatif–ortak ilişkilerinin incelenmesi. *Uluslararası Tarım ve Yaban Hayatı Bilimleri Dergisi*, 6(2): 252–262.

- Palaz, S., Boz, İ., 2008. Üniversite mezunu yetişkinlerin farklı organizasyonlarda gönüllü hizmet vermesini etkileyen faktörler. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(19): 95–106.
- Perme, M. P., Manevski, D. 2019. Confidence intervals for the Mann–Whitney test. *Statistical Methods in Medical Research*, 28(12): 3755–3768.
- Reyhan, H., Satır Reyhan, A., 2017. Ekolojik krize bir çözüm yolu olarak sürdürülebilir tarım ve kooperatif örgütlenme. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 4(13): 1388–1401.
- Semerci, A., 2015. Türkiye'de çiftçi örgütleri: Tarımsal amaçlı kooperatifler örneği. *Namık Kemal Üniversitesi. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 12(1):65-73.
- Taherdoost, H., 2019. What is the best response scale for survey and questionnaire design; review of different lengths of rating scale / Attitude. Scale / Likert Scale. *International Journal of Academic Research in Management*, 8(1): 1-10.
- Valentinov, V. 2007. Why are cooperatives important in agriculture? An organizational economics perspective. *Journal of Institutional Economics*, 3(1): 55–69.
- Yamane, T. 2010. Temel örnekleme yöntemleri. Literatür Yayıncılık.
- Yantur, P., Sağlık, R. 2022. Tarımsal kalkınma kooperatiflerinin etkileri: Taze gıda piyasası örneği üzerine bir uygulama. *İstanbul Esenyurt Üniversitesi İşletme ve Yönetim Bilimler Fakültesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2(1): 1–15.

Atıf Şekli	Bulut, O.D., 2025. Ortakların Kooperatifçilik Bilgi Düzeyi ve Kooperatif-Ortak İlişkilerinin İncelenmesi: Edirne İli Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ve Sulama Kooperatifi Örneği. <i>ISPEC Tarım Bilimleri Dergisi</i> , 9(1): 252-267. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.14788927 .
To Cite	Bulut, O.D., 2025. Examining the Level of Knowledge of Partners on Cooperatives and Cooperative-Partner Relations: The Case of Edirne Province Agricultural Development Cooperative and Irrigation Cooperative. <i>ISPEC Journal of Agricultural Sciences</i> , 9(1): 252-267. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.14788927 .